

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2023/2024

Destinace (země, místo): Srbsko, Bela Crkva a okolí

Jméno, příjmení: Mgr. Alena Havlová

Krajská komunita v Srbsku čítá, podle poslední oficiální evidence obyvatel v Srbsku, přibližně 1 200 lidí, kteří se hlásí k české menšině. Nejvíce českých krajanů žije v srbském Banátu v obcích Bela Crkva, Kruščice, Češko Selo, Vršac a Gaj. Česká sdružení (převážně České besedy) najdeme i v Bělehradě, Novém Sadě, Petrovaradinu, Niši, Sremu, Pančevu, Rudniku a Kragujevci.

Já učím český jazyk ve třech obcích. V Bele Crkvi, Kruščici a Vršci. Dle možností dojíždím do České besedy v Bělehradě, do Českého Sela a do České besedy Gaj. Výuka je většinou pod patronací Českých besed, které mají prostory k výuce. V Bele Crkvi se vyučuje český jazyk ve Škole Plus a v České besedě, v Kruščici probíhá výuka v Etnodomě, České besedě a na základní škole. Ve Vršci vyučuji český jazyk v prostorách České besedy.

V tomto školním roce jsem se podílela na realizaci celé řady společenských a sportovních akcí krajanů. Pomáhám s překlady a psaním krajských projektů.

Snažím se spolu s učiteli u krajanů v Rumunsku spojovat srbskou a rumunskou část Banátu – tvoříme společně časopis Český Banát, přijímáme studenty v programu Erasmus Plus, kteří mají v rámci stáže za úkol se tomuto propojování věnovat, zveme se na krajské akce.

Výuka a počty žáků

Kruščice

Skupina	Počet
Předškolní děti	8
Mladší děti – první stupeň	12
Starší děti – druhý stupeň	10
Dospělí	18

V Kruščici chodí na výuku českého jazyka mnoho dětí. Je to zhruba polovina všech dětí z Kruščice. Pro většinu je čeština druhým jazykem. Doma se mluví převážně srbsky.

Mimo výuku českého jazyka se během školního roku konalo mnoho dalších aktivit – např. pravidelná sportovní setkávání, umělecké dílny, taneční či jiné workshopy, promítání filmů,

maškarní bál či vynášení Morany. Můj muž pokračuje ve vedení fotbalových žákovských týmů. Tréninky jsou třikrát až čtyřikrát týdně a mluví se při nich česky.

Výuka češtiny pro dospělé probíhala formou hudebních dílen v Českém domě v Kruščici.

Bela Crkva

Skupina	Počet
Mladší děti – první stupeň	8
Starší děti – druhý stupeň	5
Dospělí	17

Ve městě Bela Crkva žije poměrově nejvíce českých krajanů v Srbsku a sídlí zde i Česká národní rada.

V Bele Crkvi vedu dva kurzy pro dospělé a jeden pro děti. Děti mají výuku jednou týdně v pondělí od 18:00 ve Škole Plus. Dospělí navštěvují kurz češtiny ve Škole Plus a České besedě Bela Crkva.

Ve Škole Plus dokončili kurz čtyři lidé. Do České besedy v Bele Crkvi (ve středu od 20:00) chodí převážně krajané důchodového věku, kteří se chtějí věnovat zejména zpěvu českých lidových písní.

České Selo

V Českém Sele pravidelná výuka neprobíhá.

České Selo ale využíváme pro různé akce, které souvisí s výukou českého jazyka. Probíhala zde například Noc s Andersenem, cyklistická karavana česko-srbského přátelství nebo Svatojánský fotbalový pohár na místní posvícení. V tomto školním roce zde byl poprvé organizován šachový turnaj a místní se zapojili do realizace mozaikového skákacího panáka, se kterým pomáhali dobrovolníci z Hnutí Brontosaurus. Proběhla mikulášská besídka, oslava Nového roku či pálení čarodějnic.

Místní mluví česky velmi dobře. V kostele svatého Jana Nepomuckého se konají mše v českém jazyce. Místní se snaží rozvinout šetrný turismus – vznikl zde stánek se suvenýry a občerstvením, je možnost navštívit místní muzeum a přespát v Českém domě.

Propagaci vesnice pomáhá i Paprikašijáda (soutěž ve vaření kuřecího paprikáše), na kterou přijíždí soutěžící z okolí, ale i autobusy s českými turisty.

Vršac

Skupina	Počet
Dospělí	15
Děti	4

V České besedě Vršac probíhala výuka jednou týdně ve středu. Od tohoto školního roku byla obnovena výuka pro děti (od 17:30) formou hravých aktivit. Od 18:00 probíhá výuka pro dospělé. V kurzu jsou krajané s výbornou češtinou i začátečníci – Srbi či potomci Čechů. Česká beseda Vršac rozvíjí své aktivity i mimo výuku češtiny – jezdí do Česka, pořádají výlety či kulturní akce. Zapojují se do společných aktivit menšin z Vršce a okolí (folklorní či recitační večery).

Organizace a obsah výuky

Ve školním roce 2023/2024 jsem vyučovala český jazyk žáky a studenty ve věku od tří let do osmdesáti. Na kurzy chodí krajané s výbornou češtinou i začátečníci. Motivace pro navštěvování kurzů je různá – někteří plánují studium či práci v České republice, řada dětí chodí jen pro zábavu či kvůli kamarádům, někteří chtějí udržet odkaz svých předků a využít možnosti popovídat si či zaspívat ve svém mateřském jazyce.

Od motivace studentů se odvíjí i způsob výuky – například v Kruščici zájem o intenzivní výuku klesá, ale děti ve velkém počtu navštěvují hodiny, kde se mohou věnovat hrám, sportu a zpěvu. Ve Vršci si skupina dospělých zachovává studijní charakter kurzu – mimo přátelské popovídání v češtině a zpěv lidových písní mají zájem o podrobnější studium řeči i jazyka.

Ve školce má výuka českého jazyka formu hry. S menšími školními dětmi se zaměřuji na slovní zásobu. Řeším praktické otázky – aby děti dokázaly vyjmenovat a napsat dny v týdnu, měsíce v roce, barvy, správně používat číslovky, nakoupit si potraviny v českém obchodě, vyjmenovat domácí a divoká zvířata, popsat počasí, vyjmenovat sporty a sportovní náčiní atd.

Po seznámení se základní slovní zásobou jsme procvičovali krátké dialogy (v obchodě, na nádraží, na poště, v divadle, ve městě atd.).

U starších dětí je stále velký rozdíl v úrovni znalostí českého jazyka. Se začátečníky pracuji podle podobného schématu jako na prvním stupni. U starších dětí jsme se zaměřili více na gramatiku – probírali vyjmenovaná slova, skloňovali podstatná jména, procvičovali antonyma, synonyma a homonyma.

Pro dospělé v Bele Crkvi, Kruščici a ve Vršci připravuji mimo hudební dílny, promítání dokumentů či filmů a setkávání s hosty z České republiky i tematické pracovní listy (oblečení, doprava, škola, dovolená, nakupování, práce atd.). Součástí pracovních listů je také základní gramatika a syntax.

Oblíbenou činností je doplňování hudebních textů s následným zpěvem a diskusí v češtině.

V hodinách se diskutuje také o realitách České republiky a využíváme časopisy, které nám zprostředkovává DZS (Reflex, Respekt, Lidé a Země).

Ekologie v srbském Banátu

Ekologické aktivity v srbském Banátu jsou poměrně novinkou. První eko akce byla zorganizována v roce 2021, kdy jsme se skupinou dětí uklidili centrum obce Kruščice. V Českém Sele se o úklid Sela a ekologickou osvětu snaží Emanuel Veverica a velkou pomocí je Hnutí Brontosaurus, jehož členi pomáhají s úklidem i opravami ve vesnicích s českým osídlením a také spolupracují s českým učitelem na realizaci programů pro místní děti a mládež.

Každoročně organizujeme „Eko den“, a „Uklidmě český Banát“ - na této aktivitě spolupracují i učitelé z rumunské části Banátu.

Výtvarné dílny v srbském Banátu

K výuce českého jazyka často využívám tvořivé prvky – od obrazových učebnic až po výtvarné dílny, které jsou zameřeny většinou na jednotlivé svátky v roce – Velikonoce, Vánoce, ... Výtvarných aktivit využívám v rámci výuky i workshopů k příležitosti Dětského dne, fotbalových turnajů, oslav svatého Václava, festivalů, folklorních akcí, posvícení apod.

Výtvarně talentované děti se každoročně zúčastňují Mezinárodní výstavy v Lidicích. Pod vedením umělkyně Terezy Stamenković Klepáček vznikla i díla, která získala ocenění.

Od roku 2021 rozvíjím projekt Mozaika pro Český Banát, v rámci kterého vznikla řada užitkových mozaiek zejména v Českém Sele – např. skákací panák či stoly na festivaly a společenské akce. Na realizaci mozaiek se podílí místní Češi a celá řada dobrovolníků.

Fotbal v srbském Banátu

Můj muž Stanislav Havel se již sedm let věnuje vedení fotbalového kroužku, který mohou navštěvovat děti a mládež, kteří se učí česky. Zájem o fotbal a sportovní hry je obrovský. V Kruščici kroužek navštěvuje většina dětí.

Hudba v srbském Banátu

Hudba je pro krajany velmi důležitá. Ti, kteří nenavštěvují výuku češtiny, se většinou velmi rádi účastní hudebních dílen.

V České besedě Bela Crkva probíhají zkoušky pěveckého sboru Krajani. Podařilo se nám spolu se studenty z České republiky založit hudební dílny v České besedě Kruščice a také zpíváme české písně při výuce v České besedě Bela Crkva a v České besedě Vršac.

Kultura v srbském Banátu

Učitel českého jazyka se podílí na kulturních akcích českých krajanů v Banátu. Zve na akce a komunikuje s hosty z České republiky, připravuje program, zařizuje ubytování, domlouvá stravování či třeba výlety.

Mezi největší kulturní společenské akce českých krajanů v Srbsku patří festival Lepota različitosti, Paprikašijada, Krajanský pohár Banat Cup, Festival Srbský Banát, oslava svátku svatého Jana Nepomuckého, Svatojánský pohár, svátek svatého Václava, České kulturní léto ve Vršci atd.

Kulturní život krajanů v Srbsku je velmi pestrý.

Značení turistických tras a šetrný turismus

Učitel Stanislav Havel spolu s Hnutím Brontosaurus iniciovali realizaci turistického značení v srbském Banátu (v roce 2019). K dnešnímu dni se podařilo dokončit několik tras, instalovat Naučnou stezku, vytisknout Průvodce po srbském Banátu a pexeso s místy, kde žijí krajané. Cílem je podpora šetrného turismu v oblasti a propojení s rumunským Banátem. V nejbližší době chystáme ve spolupráci s Hnutím Brontosaurus venkovní mapy i tisk turistických letáčků.

Mediální činnost a informačně komunikační technologie v srbském Banátu

České besedy v Bele Crkvi, Kruščici, Českém Sele a ve Vršci mají svoje facebookové stránky.¹

České mediální centrum vysílá relaci pro české krajany na veřejnoprávní stanici Radiotelevize Vojvodina. Pořad České slovo, který trvá 30 minut, byl vysílán jednou za 14 dní a od dubna 2021 je vysílán každý týden. Učitel má na starosti celou obsahovou stránku vysílání a zároveň je redaktorem pořadu.²

Součástí práce učitele je také výroba propagačního materiálu pro srbský Banát – plakáty, informační letáky, pohlednice, pexesa...

¹Facebookové stránky českých besed

Česká beseda Bela Crkva. Odkaz zde https://www.facebook.com/%C4%8Cesk%C3%A1-beseda-Bela-Crkva-2258544201078916/?modal=admin_todo_tour

Česká beseda Kruščica. Odkaz zde <https://www.facebook.com/ceskabesedakruscica/>

Česká beseda Vršac. Odkaz zde <https://www.facebook.com/profile.php?id=100009198533780>

² Odkaz vysílání pořadu České slovo. <http://media.rtv.rs/ostalo/ceske-slovo/48080>

Spolu s kolegy z rumunského Banátu vydáváme časopis Český Banát zaměřený na aktuální dění v destinacích i na vzpomínky krajanů.

Církevní život v srbském Banátu

Kostel svatého Václava v Kruščici, kostel svatého Jana Nepomuckého v Českém Selu a kostel svatého Václava v Gáji jsou posledními místy v srbském Banátu, kde je čeština hlavním jazykem. Zpívá se a modlí z českých kancionálů a misálů.

Víra je pro krajany velmi důležitá. Je také rozlišovacím prvkem od Srbů. Čeští krajané jsou většinou katolického vyznání (jen v okolí města Vršac je několik evangelíků), Srbové bývají obvykle pravoslavní.

Evangelický církevní sbor ve Velikom Središti spolupracuje s farním sborem Českobratrské církve evangelické v Hodoníně.

Do srbského Banátu se nám daří zvat i české duchovní. V posledních letech srbský Banát pravidelně navštěvuje kněz Lukasz Karpinski a evangelický farář Pavel Šebesta.

Podmínky pro výuku

Podmínky pro výuku jsou celkem dobré, odpovídají oblasti Banátu a za poslední roky se příliš neproměnily. V Bele Crkvi probíhá výuka v Českém domě a ve Škole Plus. V Českém domě je k dispozici „klasická“ třída, která je v zimním období vytápěna. Prostory Českého domu v Bele Crkvi může učitel používat i mimo vyučování pro své přípravy. Výhodou je možnost připojení k internetu.

Ve Škole Plus v Bele Crkvi se vyučuje v pěkně upravené třídě a učitel má k dispozici i menší místnost pro své přípravy. V létě 2020 byla díky sponzorskému daru od Domu zahraniční spolupráce zakoupena do Školy Plus interaktivní tabule a multifunkční tiskárna. Nevýhodou je, že učebna je bez internetu.

V Kruščici se děti scházejí v Českém domě a v Etno domě nebo na hřišti.

Etnodům je původní české stavení, které zakoupila Česká beseda Kruščice. Záměrem bylo vytvoření muzea místních Čechů a místa, kde bude vyučován český jazyk. V zimním období je třeba učebnu v etnodomě temperovat několik hodin před výukou kamny na dřevo či elektrickým přímotopem. Internet je k dispozici jen v Českém domě.

Ve Vršci probíhá výuka v České besedě, kde je k dispozici vše, co učitel k výuce potřebuje.

V Českém Selu je k dispozici Český dům a podle možností lze využívat i místní Etnomuzeum.

Spolupráce s dalšími institucemi

Nejdůležitější institucí pro krajany i učitele by měla být Česká národní rada. Spolupráce s ní je v poslední době nefunkční. Řešením je dobrá spolupráce přímo s krajanskými spolky či jednotlivci – s nimi si učitel domluví podmínky pro realiaci výuky, společenských akcí a různých projektů.

Velmi dobrá je spolupráce s Velvyslanectvím České republiky v Bělehradě a také s Českým centrem v Bělehradě.

Mimo velmi dobrou spolupráci s krajanskými spolky oceňují také podporu ředitelky Školy Plus v Bele Crkvi – Jasmíny Tuturey, která má velký zájem o výuku češtiny pro děti i dospělé a sama iniciuje projekty propojené s Čechy (např. Karavana česko srbského přátelství do Českého Sela).

Dobrá je také kooperace s Hnutím Brontosaurus, které každoročně pomáhá v Českém Selu a okolí s údržbou vesnice, turistickým značením nebo s akcemi spojenými s výukou češtiny (Noc s Andersenem, hry v českém jazyce v terénu).

Podářilo se nám navázat spolupráci s Etnologickým ústavem Filozofické fakulty UK. Z jejich prvního pobytu vyšla kniha České vesnice v srbském Banátu.

Práce učitele zahrnuje i psaní nejrůznějších grantů a projektů pro srbské i české instituce.

Podmínky pro učitele

Před sedmi lety jsme od krajanů získali do pronájmu starou chalupu. Velikost a stav není bezchybný, ale ubytování poskytuje základní standard – vytápění kamny na dřevo, elektrický bojler, elektrický sporák, splachovací toaleta, prostorný dvůr s posezením, políčko k pěstování zeleniny. Dům se musel před nastěhováním kompletně zrekonstruovat, aby byl obyvatelný.

Úsilí vynaložené do rekonstrukce domku se nám zúročilo – žijeme zde komunitní život na klidném kraji vesnice. Přítomnost učitele i jeho rodiny je zde vnímána pozitivně. Vztahy s místními Srby i Čechy vytváříme i díky kontaktu celé rodiny s okolím velmi lehce.

Co se podařilo:

Daří se nám přijímat stážisty v rámci programu Erasmus Plus, kteří jsou krajanskou komunitou velmi vítáni a jejich přítomnost a práce je velkým přínosem. Spolu s Hnutím Brontosaurus jsme vydali dvojjazyčné pexeso s názvem Toulky srbským Banátem a pracujeme na dalších projektech. Dokončili jsme s nimi také projekt Naučné stezky srbským Banátem. Podařil se zorganizovat Český dětský den v Bělehradě společně s Velvyslanectvím České republiky v Bělehradě. Zrealizovali jsme mozaikového skákacího panáka v Českém Sele – což je projekt, na kterém jsme dva roky pracovali a získali na něj peníze od podporovatelů Banátu z České republiky.

Co se nepodařilo

Nepodařilo se navázat spolupráci s Českou národní radou.

Poděkování

Velké poděkování patří Domu zahraniční spolupráce za poskytnutí pomůcek a darů na výuku, zvláště pak paní doktorce Olze Vlachové za veškerou podporu a pomoc. Děkuji zástupcům i členům krajanských spolků a zaměstnancům Velvyslanectví České republiky v Bělehradě za skvělou spolupráci i přátelské vztahy.

Výběr plakátů a fotografií z některých akcí ve školním roce 2023/2024

Tábor Brontosaurů a instalace Naučné stezky v Českém Sele

Vynášení Morany a řehtání v Kruščici

Předávání certifikátů absolventům kurzu českého jazyka ve Škole Plus Bela Crkva

Předávání certifikátů za absolvování kurzu českého jazyka dětem v Kruščici

Předávání certifikátů v České besedě Vršac

